

ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА
РАДА ЛГБТ-ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Тел.: +380 (44) 296-34-24, +380 (50) 315-54-57 • E-mail: lgbt-rada@mail.ru
Поштова адреса: 02100, м. Київ–100, а/с 173

м. Київ, 4 травня 2012 р.
№ 01-05/12-ЛГБТ

Міністру юстиції України
ЛАВРИНОВИЧУ О. В.

Адреса: 01001, м. Київ–1,
вул. Архітектора Владислава Городецького, 13

**До питання громадського обговорення
проекту Закону України «Про засади
запобігання та протидії дискримінації
в Україні»**

ШАНОВНИЙ ОЛЕКСАНДРЕ ВОЛОДИМИРОВИЧУ!

Маємо честь продовжити діалог з питань упровадження в Україні комплексного антидискримінаційного законодавства.

Ми вітаємо розробку проекту Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та звертаємося до Вас у порядку громадського обговорення цього документа.

Однією з найважливіших проблем, із якою майже щоденно стикаються представники української ЛГБТ-спільноти — **лесбійки, геї, бісексуали і трансгендери**, — є проблема дискримінації у різноманітних сферах життєдіяльності. Доказова база і фактичний матеріал з цього питання вже багато років збираються та аналізуються як інститутами громадянського суспільства¹, так і державними інституціями, зокрема, організаціями системи **Національної академії наук України**².

Факти та статистика **дискримінації громадян в Україні на підставах сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності (скорочено — СОГІ)** є добре відомими як в українському експертному середовищі, так і на рівні політичних суб'єктів та органів європейських інституцій, зокрема Парламентської Асамблеї і Комітету Міністрів Ради Європи, Європейського Парламенту, Верховного комісара Ради Європи з прав людини тощо.

Вважаємо за необхідне привернути Вашу увагу до такого:

1. У розміщеному на сайті Мін'юсту України тексті законопроекту наводиться перелік ознак, за якими в Україні пропонується боротися з дискримінацією та протидіяти їй. Цей перелік розширений порівняно зі статтею 24 Конституції України. Ми вітаємо прагнення Мін'юсту згадати в законопроекті насамперед ті ознаки, за якими дискримінація в Україні є найбільш розповсюдженою. Дійсно, якщо дискримінація за ознакою кольору шкіри в Україні є відносно малопоширеною (через порівняно невелику чисельність людей з іншим кольором шкіри), то дискримінація за ознакою віку або сімейного стану є дуже поширеною, особливо у трудових відносинах. Звертаємо Вашу увагу, що розробники законопроекту

¹ Детально про це див.: <http://gay.org.ua/annualreports>, http://www.insight-ukraine.org.ua/media/TRP_report.pdf.

² Див.: *Аналітичний звіт за результатами проекту «Моніторинг порушень прав людини в контексті доступу ЧСЧ до основних послуг з профілактики ВІЛ/СНІДу, лікування, догляду та підтримки»* / Центр соціальних експертиз Інституту соціології Національної Академії наук України. — За ред. Шеремета С. П. — К., 2011. — 120 с.

оминули таку вельми актуальну підставу для дискримінації, як сексуальна орієнтація. Згадані вище дослідження переконливо доводять високий рівень гомофобії та упередженості в Україні щодо ЛГБТ і поширеність дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Тому ми наполягаємо на тому, щоб у статті 1 законопроекту прямим текстом згадати в переліку ознак у визначенні поняття «дискримінація» такі підстави як «сексуальна орієнтація» та «гендерна ідентичність». При уникненні прямих згадок про ці антидискримінаційні підстави ситуацію в царині прав людини для ЛГБТ неможливо покращити, що підтверджується багаторічним моніторингом відповідного стану справ. Про це йдеться і в документах європейських інституцій, чинних для України, і в двосторонніх документах по лінії Україна—ЄС.

Так, ще 26 вересня 2000 року Парламентська Асамблея Ради Європи ухвалила Рекомендацію № 1474 (2000) «Про становище лесбійок і геїв у державах-членах Ради Європи»³. Цим документом країни—учасниці РЄ, а серед них Україну, закликано, серед іншого, до того, щоби:

- *«включити сексуальну орієнтацію до ознак, за якими забороняється дискримінація відповідно до національного законодавства»;*
- *«уживати дисциплінарних заходів до тих осіб, які дискримінують гомосексуальних людей»;*
- *«забезпечити рівне ставлення до гомосексуалів у сфері працевлаштування»* (позиції «а», «g», «h» підпункту «ііі» пункту 11 зазначеної Рекомендації).

Документ «Порядок денний асоціації Україна—ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію»⁴, який набрав чинності 23 листопада 2009 року, містить пункт, який безпосередньо стосується питання прав ЛГБТ в Україні, а саме:

«(с.) Забезпечення дотримання прав осіб, які належать до меншин:

- *обмін найкращими практиками стосовно заходів захисту меншин від дискримінації та утисків відповідно до європейських і міжнародних стандартів, з метою створення сучасних правових рамок. Розвиток тісного співробітництва між органами влади та представниками груп меншин;*
- *співпрацювати щодо заходів з боротьби із збільшенням злочинів, пов'язаних із проявами нетерпимості та ненависті (расизм, ксенофобія, антисемітизм або гомофобія)».*

31 березня 2010 року Комітет Міністрів Ради Європи одноголосно ухвалив Рекомендацію «Про заходи з подолання дискримінації на підставах сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності» [шифр документа — CM/Rec(2010)5]⁵. У цьому документі, підтриманому українською стороною, міститься заклик до урядів країн Ради Європи подолати дискримінацію за ознаками СОП у різноманітних сферах соціального життя.

Отже, ми наголошуємо на необхідності системного внесення Україною прямих згадок про сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність до всіх нормативно-правових актів, які

³ Офіційний текст англійською мовою див.:

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta00/erec1474.htm>.

⁴ Див. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_990.

⁵ Текст англійською мовою опубліковано на сайті Ради Європи:

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1606669&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>. Неофіційний переклад українською див. тут: http://gay.org.ua/documents/recommendation_CE_KM-u.doc.

стосуються забезпечення в Україні прав і свобод людини, а тим більше до проекту рамкового закону, який окреслює засади державної політики у сфері протидії дискримінації.

Більше того, таким чином держава вже зараз дасть суспільству однозначно зрозуміти, що дискримінаційні дії на ґрунті гомофобії мають не просто опинитися поза законом: гомофобія, як і всі різновиди ксенофобії, повинна бути піддана широкому громадському осуду та розглядатись як морально неприйнятна. Гомофобна і трансфобна дискримінація нічим не краща за інші форми дискримінації, але **парадокс нинішньої правової системи України полягає в тому, що жертвами порушення прав людини з мотивів гомофобії є статистично більша кількість громадян, ніж чисельність тих, хто зазнає порушення своїх прав на підставі вже захищених законом соціальних ознак.** Таку диспропорцію соціальної дійсності та нормативної бази має бути подолано.

Вочевидь, законодавство не може прямим чином установлювати етичні норми, але саме через законодавство держава може впливати на суспільство, демонструючи повагу до засад толерантності, підтриманих нашою країною ще 1995 року в рамках Декларації принципів толерантності, прийнятої на рівні Генеральної конференції ЮНЕСКО⁶. Навіть якщо частина соціуму не підтримує необхідності назрілих перемін, держава мусить іти попереду, формувати відповідне ставлення, як це було у випадку скасування в Україні смертної кари.

2. Останнім часом міжнародні та національні інституції, зокрема Всесвітня організація охорони здоров'я, Об'єднана програма ООН з ВІЛ/СНІДу, Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією, дійшли висновку про те, що поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу серед уразливих до цієї інфекції груп залежить насамперед від стану дотримання прав людини в кожній країні, а саме — від того, наскільки розвинене толерантне ставлення в суспільстві до ВІЛ-позитивних людей і представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ. Що стосується України, саме дискримінаційне та стигматизуюче ставлення в суспільстві до чоловіків, які практикують секс із чоловіками (ЧСЧ), є однією з провідних причин практикування ними ризикованих форм поведінки, що призводить до поширення епідемії ВІЛ-інфекції серед цієї групи ризику⁷. Викладені міркування є ще однією підставою для експліцитного включення СОПІ до переліку антидискримінаційних ознак уже на стадії розробки рамкового закону з протидії дискримінації.

3. Звертаємо Вашу увагу на те, що пряма і явна заборона дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації є категоричною вимогою Європейського Союзу до країн-членів і країн-кандидаток у члени ЄС. Зокрема, з 2000 року країни ЄС були зобов'язані в явному вигляді заборонити дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації у трудових відносинах, і зараз цю вимогу виконано всіма державами ЄС.

Аналогічні вимоги ЄС висуває і до країн Східного партнерства, які бажають встановлення безвізового режиму з Євросоюзом, а в перспективі прагнуть до членства в цій організації. Молдова має намір ухвалити найближчим часом антидискримінаційний закон, подібний за своєю суттю до законопроекту, який обговорюється в цьому листі. Хочемо зауважити, що представники ЄС неодноразово підкреслювали обов'язковість ухвалення такого закону для просунення домовленостей щодо безвізового режиму, а уряд Республіки Молдова висловлює розуміння позиції ЄС і виявляє твердий намір добитися ухвалення цього закону, попри протести з боку окремих релігійних організацій та політичних сил, яким не до

⁶ Див. http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_503.

⁷ Див. http://www.aidsalliance.org.ua/ru/library/our/lgbt/pdf/lgbt_manual.pdf.

вподоби громадянська рівність ЛГБТ. У Грузії в квітні цього року вже набула чинності поправка до Кримінального кодексу, що обтяжує покарання за вчинення злочину, скоєного на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності⁸.

За темою листа додатково повідомляємо:

а) спільнота лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерів (ЛГБТ), яка є невід'ємною частиною українського суспільства, складає, за експертними оцінками, **від 800 тис. до 1 млн 200 тис. мешканців країни**⁹;

б) де-факто в Україні існує значна кількість одностатевих партнерств, яка оцінюється фахівцями в межах **від 100 тис. до 200 тис. пар**¹⁰.

Сподіваємось на Вашу увагу до викладеної в цьому зверненні проблематики, її ретельне опрацювання та підтримку наших зусиль, які, в кінцевому підсумку, спрямовані на розбудову сучасної та вільної європейської держави Україна на конституційних засадах пріоритетності прав і свобод людини.

Резюмуючи, нагадуємо слова зі звернення Президента України Віктора Януковича до учасників спеціального засідання Верховної Ради України з нагоди 60-ї річниці з дня підписання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, що відбулося 22 жовтня 2010 року: *«Я вважаю, що і Верховна Рада, і Кабінет Міністрів мають як можна швидше завершити процес уніфікації національного законодавства із європейськими правозахисними стандартами. [...] Ми мусимо переконати весь світ реальними справами у серйозності і незворотності наших намірів»*¹¹.

ДЛЯ ДОВІДКИ: Рада ЛГБТ-організацій України — це заснована 2008 року всеукраїнська спілка, до складу якої входить 21 ЛГБТ-організація нашої країни. Зміст діяльності Ради полягає, зокрема, у всебічній адвокації прав, інтересів і потреб ЛГБТ, у тому числі на політичному рівні. Діяльність Ради легалізовано 17 січня 2011 року Міністерством юстиції України.

З повагою,

**співголова Ради ЛГБТ-організацій
України — голова Комітету Ради
з питань правозахисту
та прав людини**

Андрій МАЙМУЛАХІН

⁸ Див. <http://lgbt.ge/?p=4679&lang=RU>.

⁹ Див.: *Протокол Постійної референтної групи з питань ЛГБТ-спільноти та ЧСЧ-сервісних проєктів в Україні від 18 лютого 2010 р. № 14.* — П. 17. — Архів ПРГ-Україна. — Витяг може бути наданий за запитом.

¹⁰ Див. http://gay.org.ua/publications/same_sex_partnership.pdf.

¹¹ Див. <http://www.president.gov.ua/news/18569.html>.